



De ontwikkelingsgerichte benadering

**Het Initiatieven
Collectief**



Meer routes voor leren en ontwikkelen

Context

Wanneer kinderen/jongeren/jongvolwassenen uitvallen in het onderwijs is het vaak diffuus wie het eigenaarschap van de problematiek op zich neemt: de school, het samenwerkingsverband, de zorg of het wijkteam. Oplossingen vanuit een van beide domeinen is vaak niet het antwoord op de ondersteuningsvraag van jongere en het gezin.

Een aanzienlijk aantal initiatieven hebben de handschoen opgepakt om voor deze jongeren begeleiding op dit snijvlak te bieden. Dus niet zorg of onderwijs, maar begeleiding bij de ontwikkeling waarbij zorg en onderwijs een middel kunnen zijn.

Dit document licht de achtergrond, inhoud en meerwaarde van de ontwikkelingsgerichte benadering toe en brengt dit in beeld. De inhoud van dit document is opgehaald in meerdere bijeenkomsten van het Initiatieven Collectief. Belangrijk is dat dit een momentum is: dit is wat we nu zien en weten. Het is echter een proces, een beweging die gaande is. Dit document kan gezien worden als een voedingsbodem. Het initiatieven Collectief neemt het op zich om de beweging die is ingezet gaande te houden.

Voor de leesbaarheid kiezen we ervoor om in dit document te schrijven over jongeren. Waar we het hebben over jongeren kun je ook lezen: kinderen of jongvolwassenen.

Inhoud:

- Het Initiatieven Collectief
- Hier staan wij voor
- Kernopvattingen
- De ontwikkelingsgerichte benadering:
 - Landingsfase
 - Onderzoekende fase
 - Oriëntatiefase
 - Waakvlamfase
- De basishouding van professionals als voorwaarde voor de aanpak

Versie: januari 2024. Dit document wordt steeds weer vernieuwd en aangevuld.

‘Gras gaat niet harder groeien als je eraan trekt.
Een zaadje heeft een plek, grond,
voeding en licht nodig.’



Het Initiatieven Collectief

Het Initiatieven Collectief is een samenwerking tussen verschillende initiatieven verspreid over de provincies en een aantal mensen vanuit hun functie bij de overheid, Gedragswerk en Movisie. Wat de initiatieven hierin verbindt is het geloof dat iedere jongere recht heeft op ontwikkeling en dat hier meerdere routes voor nodig zijn. De initiatieven binnen het collectief bieden een passende context aan jongeren voor wie ontwikkeling binnen het huidige onderwijs niet of onvoldoende plaatsvindt.

De meeste jongeren hebben meerdere faalervaringen meegemaakt, niet passende ondersteuning gekregen, binnen onderwijs en zorg, wat ook als traumatisch ervaren is. Hierdoor is het volgen van regulier of speciaal onderwijs niet mogelijk is. Ze hebben verschillende plekken bezocht en veel soorten hulp ontvangen. De jongeren zijn uitgevallen bij onderwijs én bij zorg. Ze zijn vaak uitgeput, somber en moedeloos en hebben de link met een leven van regelmaat en perspectief verloren.

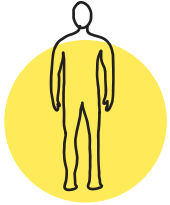
De initiatieven zijn, net zoals deze jongeren, verschillend en divers, maar vinden hun overeenkomst in het bieden van een alternatieve context waar jongeren vanuit de ontwikkelingsgerichte benadering worden begeleid.

**Het Initiatieven
Collectief**



Meer routes voor leren en ontwikkelen

Kernopvattingen



Mensbeeld

Een jongere brengt eigen unieke wijsheid mee. Een jongere is al wat en hoeft daarom niet gevormd te worden, maar begeleid in het ontdekken en ontwikkelen van kwaliteiten en vaardigheden. Iedereen is onderdeel van de samenleving, nu en later. Ieder mens is van betekenis, wil verbondenheid voelen, meedoen en zich ontwikkelen.



Ontwikkeling

Ontwikkeling is iets dynamisch en verloopt niet volgens vaste regels of structuren en voor iedereen anders. Ontwikkeling is een breed begrip en spreidt zich uit over verschillende levensgebieden.



Perspectief

Mensen zijn verschillend. Zo ook de paden die ze in hun leven bewandelen. Het ontwikkelen van een innerlijk kompas (wie ben ik? Wat kan ik? Wat wil ik?) helpt om vanuit zelfvertrouwen, intrinsieke motivatie en eigenheid op weg te gaan naar een voor ieder individu passend perspectief.

Een jongere geeft na een tijdje begeleiding bij een initiatiefaan:

'Ik ben eindelijk geen lopende cijferlijst meer. Ik wist zelf ook wel dat het cijfermatig niet goed ging op school, maar het ging alleen nog daarover, maar ik ben meer dan cijfers.'

'Wat is hier écht anders dan op school?'

*Jongere zegt, kort maar heel krachtig:
'Ze luisteren.'*



Wij staan voor:

Iedere jongere heeft het recht op een passende omgeving/context om zich te ontwikkelen.

Iedere jongere ontwikkelt zich op zijn/haar eigen manier en in eigen tempo.

Voor jongeren waarbij ontwikkeling binnen het huidige onderwijs onvoldoende plaatsvindt zijn andere wegen en begeleiding mogelijk.

De uitstroom van een jongere is geen eindmoment, maar een volgende stap in een doorgaand verhaal. Het is niet klaar, het gaat verder.

Dus bieden we de jongeren:

Plek waar welbevinden groeit

Wij bieden een plek waar het welbevinden van jongeren kan groeien, zodat zij zich ontwikkelen. Er wordt een omgeving gecreëerd waarin er veel aandacht is voor de opbouw van positieve relaties en vertrouwen.

Flexibele benadering en maatwerk

De jongere zelf is het startpunt. Dat vraagt creativiteit in het samen zoeken naar een weg. Bij iedere jongere begint dit proces opnieuw en verloopt het anders. Dat vraagt om een flexibele benadering, vanuit nieuwsgierigheid, interesse, serieus nemen en betrokkenheid, en niet een vaste methode.

Begeleiding gericht op hoofd, hart en handen

We bieden een grote variëteit aan begeleidingsvormen en activiteiten met een mix uit zorg en onderwijs. Ontwikkelen en leren doe je met je hele lichaam. Dit doen we door meerdere ontwikkelingsgebieden aan te spreken en ervaringsgericht te werken.

Doorgaande ontwikkelingsroute

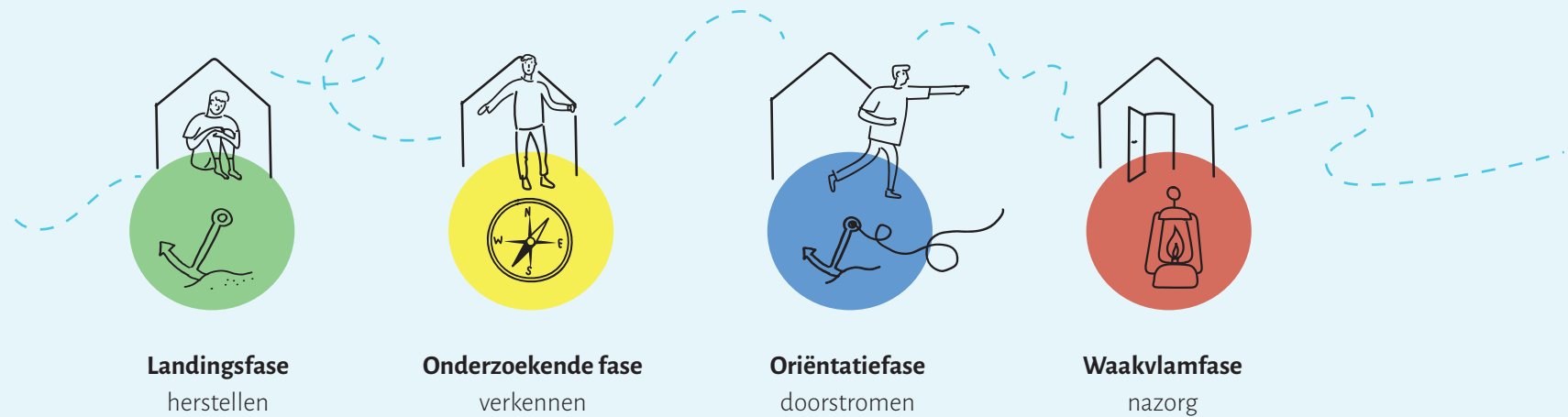
Verbinding en vertrouwen biedt een bedding waar vanuit jongeren volgende stappen kunnen zetten. We blijven nabij en beschikbaar.

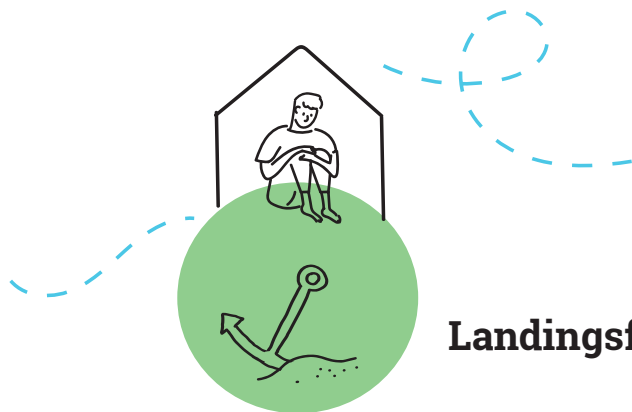
‘Weer thuiskomen in je lijf, veiligheid beleven en van daaruit weer durven exploreren waardoor je weer tot ontwikkeling komt.’

De ontwikkelingsgerichte benadering

De initiatieven zijn, net zoals de jongeren, verschillend en divers, maar vinden hun overeenkomst in het bieden van een alternatieve context waar jongeren vanuit worden begeleid: de ontwikkelingsgerichte benadering. Deze benadering is de kern van hun aanpak en werkwijze en sluit aan bij de fases die de jongeren doormaken binnen een initiatief.

De fases die de jongeren doormaken binnen een initiatief, vanuit het perspectief van de jongere





Landingsfase - herstellen

Welbevinden vergroten

De meeste jongeren en hun ouders hebben in relatie tot onderwijs en zorg veel negatieve ervaringen, spanning en stress ervaren en daaraan gerelateerde klachten. Om ontwikkeling mogelijk te maken, is de ontwikkelingsgerichte benadering er dan ook op gericht om het welbevinden van jongeren en hun gezin te vergroten.

Pas op de plaats

Ieder traject start met een pas op de plaats. Er wordt actief geïnvesteerd in elkaar leren kennen van mens tot mens, zonder oordeel. Zowel kennismaking met de jongere als met de ouders. Deze fase draagt ook bij aan het hervinden van een ritme. Er is ruimte om tot rust te komen, te landen, er wordt geen druk gelegd, zodat het welbevinden en de relatie kan groeien. Er wordt geïnvesteerd in wederzijds vertrouwen, door samen activiteiten te ondernemen zoals spelen, theater, koken, etc.

Uitnodigen

Van hier begint het uitnodigen en prikkelen om deel te nemen aan activiteiten en van daaruit samen te zoeken naar de eigen ontwikkelingsroute.

Uitgangspunt

Het perspectief en de doelen staan nog niet vast, maar er wordt aangesloten bij wie de jongere is.

Een initiatief vertelt:

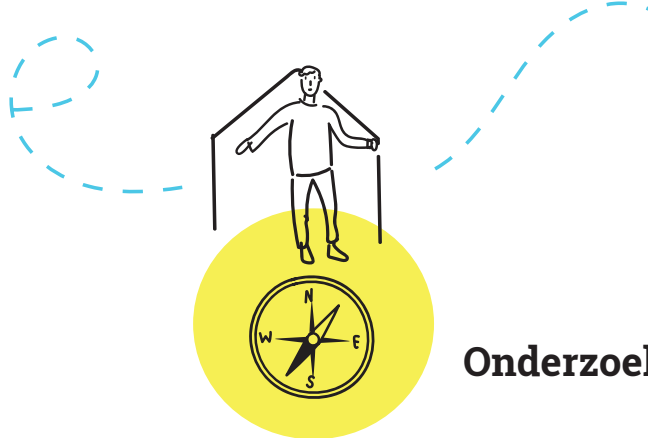
Je gaat uitgebreid kennismaken. En dan niet in een gesprek, maar samen spelen, samen doen. En dan kijken wat de jongere doet. Aanvoelen wat de beste aanpak is, op een stoel zitten en wachten. Een rondleiding met details, alle kasten open. Uitnodigen en er zijn.

Een initiatief vertelt:

Een begeleider is gaan fietsen met een deelnemer. Onderweg bleek een fysieke heuvel een letterlijke én figuurlijke hobbel te zijn. Daarmee werd glashelder wat het verschil is tussen de aanpak op een reguliere basisschool, een zorgboerderij en een initiatief:

Op een reguliere basisschool wordt in groep 8 een verkeersexamen afgenomen ter voorbereiding op het veilig en zelfstandig deelnemen aan het verkeer. Daarmee is het onderdeel van het curriculum.

Op een zorgboerderij is het veel meer een vorm van dagbesteding, een activiteit ondernemen. Het initiatief is gericht op ontwikkeling. De te nemen hobbel staat symbool voor en is ingang tot andere hobbels die de jongere ervaart. Als metafoor is het de ingang voor nieuwe stappen. Hoe ga je om met hobbels? Het gebeurt juist door aan te sluiten en af te stemmen op de jongere. Niet jouw aanbod, oplossing of doel is leidend, maar de te nemen ontwikkelingsweg zit al in de jongere.'



Onderzoekende fase - verkennen

Kansen en mogelijkheden

De begeleiding sluit aan bij waar deze jongere op elk moment is. Er wordt gekeken wat de reden van uitval was en aangesloten bij wat nodig is om dit in de toekomst te voorkomen. Door goed te observeren en samen dingen te ondernemen kijkt men naar kansen en mogelijkheden.

Deze kansen en mogelijkheden worden met jongere en ouders besproken en gezamenlijk worden hier keuzes in gemaakt. Hierbij wordt aangesloten bij de zone van de naaste ontwikkeling, rekening houdend met een eventuele a-synchrone/a-typische ontwikkeling. Van daaruit worden activiteiten, individuele ondersteuning of schools leren ingezet.

Om aan te kunnen sluiten bij iedere individuele jongere op verschillende levensgebieden wordt er gebruik gemaakt van een grote variëteit aan begeleidingsvormen en activiteiten en veel een-op-een begeleiding. Deze begeleidingsvormen variëren van creatief, fysiek, ervaringsgericht, relationeel tot cognitief.

Deze activiteiten kunnen individueel zijn, maar ook in (kleine) groepen. Deze sociale context biedt de ruimte voor ontmoeting, het gevoel hebben weer ergens bij te horen en contact te maken met gelijkgestemden. Wanneer iets nodig is wat een initiatief naast de eigen expertise niet in huis heeft wordt hier naar gezocht.

Eigen manier van leren en ontwikkelen

Wanneer schools leren onderdeel is van het perspectief van een jongere dan volgt de jongere zijn eigen leerlijn in een eigen tempo. Waarbij er aandacht is voor het krijgen van inzicht in de eigen manier van leren en ontwikkelen. Dit door veel individuele begeleiding en wanneer nodig een alternatieve manier van volgen (ipv toetsen) en leren. Waar mogelijk en wenselijk wordt gewerkt met materiaal van school. Is dat niet de passende methode dan wordt materiaal gezocht wat past bij de mogelijkheden en wens van de jongere.

Eigenaarschap

De begeleiding staat in het teken van het vergroten van het welbevinden, de eigenwaarde, het zelfvertrouwen, zelfinzicht en vaardigheden van de jongere. Het gaat dus om het naar binnen richten van de aandacht. Wie ben ik, wie wil ik zijn, hoe verhoud ik mij tot anderen, wat zou ik dan willen ontwikkelen/leren? Hierbij hebben jongere en ouders een regierol. Alles gaat in overleg met degenen over wie het gaat en in verbinding. Dit draagt bij aan het vervullen van de basisbehoeftes en het gevoel van eigenaarschap.

**'Elk gedrag is het signaal van iets,
elk gedrag heeft een positieve intentie.
Die bevragen we: 'Ik zie jou dit doen,
daar heb je vast een goede reden voor'.**



Oriëntatiefase - doorstromen

Perspectief en vervolgstappen

In deze fase wordt de blik meer naar buiten gericht. De verbinding met de samenleving buiten het initiatief wordt aangehaald en versterkt. Er wordt gekeken naar een kansrijke plek voor de jongere. Wanneer welbevinden toeneemt en aan de basisbehoeftes: relatie, autonomie en competentie wordt voldaan, komt er ruimte voor de intrinsieke motivatie. En ook ruimte om te kijken naar wat de jongere wil, nu en later.

Er komt aandacht voor het perspectief van jongere en ouders, ook voor de vervolgstap naar buiten het initiatief. Waar wil jij van betekenis zijn? De initiatieven begeleiden jongere en ouders hier intensief bij en sluiten ook hierbij aan bij de wens van jongere en ouders door samen op zoek te gaan naar interesses, vervolgplekken (onderwijs, arbeid, of iets anders), wat daarvoor nodig is, hoe dit te ondersteunen, alternatieve wegen te zoeken en eventueel andere partijen hierbij te betrekken.

Overgangsfase

De uitstroom van een jongere is geen eindmoment, maar een volgende stap in een doorgaand verhaal. Het is niet klaar, het gaat verder. De slagingskans bij een volgende stap is voor de jeugdige groter wanneer de vertrouwde verbinding behouden blijft.

Een volgende stap is spannend. Juist omdat jongeren zich ontwikkelen, kan het trauma weer opspelen in iedere nieuwe fase. Het vraagt veel van jongeren en ouders om los te laten. Er is angst voor terugval. Niet alleen bij jongeren en ouders, maar geregeld ook bij de ontvangende partij. Als je weet dat je terug kunt komen, terug kunt vallen op het initiatief en de vertrouwde medewerkers, verkleint dat de stap om uit te stromen.



Waakvlamfase - nazorg

Aandacht voor de uitstroom

Om ontwikkeling mogelijk te maken, is de ontwikkelingsgerichte benadering erop gericht het welbevinden van jongeren en hun gezin te vergroten. Dat gebeurt aan de voorkant van een traject en is net zo logisch en noodzakelijk voor het vervolg. Aandacht voor de uitstroom is dus net zo wezenlijk als aandacht voor de instroom. Daarmee is de waakvlamfase een onderdeel van het gehele traject.

Kenmerken voor de waakvlamfase zijn de woorden verbinding en vertrouwen. Verbinding tussen jongere en het initiatief, verbinding tussen initiatief en gezin en verbinding met de ontvangende organisatie. Doel is dat de jongere zorgzaam en zacht kan uitstromen en de ontvangende organisatie zorgzaam en zacht kan ontvangen.

De bedding dat de mogelijkheid van nazorg er alleen al is, biedt soms genoeg veiligheid en vertrouwen voor de jongere om volgende stappen te zetten.

Vertrouwen overdragen

Het vertrouwen is niet van de ene op de andere dag over te dragen.

Drempelverlagende uitstroom is een verantwoordelijkheid van zowel het initiatief als de ontvangende partij. Zij dragen beide zorg voor een warme overdracht en/of een preventieplan, met steun van elkaars expertise.

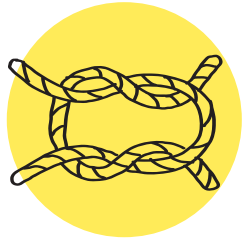
Nazorg op maat – doen wat nodig is

De nazorg is gericht op een goede start ergens anders. Er wordt gekeken wat de jongere nodig heeft, wat het gezin nodig heeft en wat de ontvangende partij nodig heeft om een volgende stap in de ontwikkeling van de jongere mogelijk te maken. Het doel is om het traject positief voort te blijven zetten en een terugval te voorkomen.

Nazorg kan er in ieder traject anders uitzien, omdat het maatwerk is.

Voorbeelden van nazorg zijn:

- Begeleiders vanuit het initiatief gaan meerdere dagen mee naar de volgende plek.
- Evaluaties na een bepaalde periode.
- Individuele behandeling bij het initiatief voort laten lopen.
- Verbinding houden met de vervolgplek.
- Verbinding houden met het gezin en de jongere.
- Tools meegeven aan de vervolgplek.



De basishouding van professionals als voorwaarde voor de ontwikkelingsgerichte benadering

Hoe weet je wat er in het leven van een jongere van betekenis is en wat voor deze jongere goede zorg zou kunnen zijn? Dit vraagt veel individuele aandacht en er echt zijn. Je moet de ander eerst naderen en je in een aantal opzichten naar hem voegen: je sluit je aan bij de ander. Dit wordt als volgt omschreven in **de presentietheorie**:

‘Aansluiten betekent dat je de ander niet van buitenaf, vanuit je eigen vooronderstellingen en ideeën, maar van binnenuit wilt begrijpen. Je gaat op zoek naar wie je voor je hebt.’

Afstemmen op

Verbinding, van mens tot mens, onvoorwaardelijk, met oog voor het hele mens en diens gedrag, interesses, (eventueel a-synchrone) ontwikkeling. En aandacht voor het onzichtbare wat in iemand leeft, de behoeftes en verlangens. Er is een accepterende houding en er wordt geluisterd zonder oordeel.

Aansluiten bij

De begeleiders staan naast de jongere en ouders en gaan uit van gelijkwaardigheid. Er is sprake van professionele nabijheid vanuit geduld en vasthoudendheid.

Uitnodigen tot

Ze hebben een uitnodigende houding, kunnen de jongere verleiden tot exploreren zonder dwang toe te passen en weten hierbij te balanceren tussen het niet overvragen en niet ondervragen van de jongere.

‘We bouwen een wereld om de jongere heen, zodat de jongere zelf kan oefenen in een gecontroleerde omgeving.’

Een jongere geeft aan: ‘Ik kan hier oefenen met gesprekken voeren. Zonder de angst te voelen dat ik afgewezen word.’

‘De relatie opbouwen en werken aan vertrouwen is stap één, van daaruit kan de jongere weer tot ontwikkeling komen.’

We zijn op weg...

We zijn op weg naar het realiseren van nieuwe routes voor leren en ontwikkelen voor kinderen en jongeren. En het duurzaam beschikbaar maken van de plekken die er al zijn.

Dit document is daarbij een momentum: dit is wat we nu zien en weten. Het is echter een proces dat gaande is. Het initiatieven Collectief neemt het op zich om de beweging die is ingezet gaande te houden. Gebruik dit document, deel het met je netwerk en doe er je voordeel mee. Mocht dat inzichten opleveren, deel het dan vooral met het Collectief.

Initiatieven op de kaart

Op dit moment vormen ruim 50 initiatieven samen het Initiatieven Collectief en elke maand sluiten er nieuwe initiatieven aan.

Ook aanhaken?

Voel je welkom bij het collectief, samen staan we sterker.

Meer weten of wil je aansluiten?

www.movisie.nl/initiatieven-collectief



Handwritten Chinese characters in black ink, arranged in a curved path across the top left of the page.

‘Een pad ontstaat door er op te lopen’

Lao Tse

**Dit document wordt steeds weer
vernieuwd en aangevuld.**

Versie: januari 2024

Meer weten of aanhaken?

www.movisie.nl/initiatieven-collectief

**Het Initiatieven
Collectief**



Meer routes voor leren en ontwikkelen